

OB OBISKU PREDSEDNIKA EISENHOWERJA NA DALJNEM VZHODU

ZAKAJ TOLIKŠNO NASPROTOVANJE VOJAŠKEMU SPORAZUMU

Socialisti so pozvali prebivalstvo, naj ne izvaja nasilja - Japonci niso pozabili prve atomske bombe - Posledice preziranja politične opozicije

V središču pozornosti svetovne javnosti je te dni potovanje ameriškega predsednika Eisenhowerja po deželah Daljnega vzhoda. Medtem ko pišemo, se ameriški državnik nahaja na Filipinih in njegov obisk je doslej potekal brez kakršnegakoli zapletljajja. Nihče pa ne more danes z gotovostjo trditi, da bo to potovanje mirno potekalo tudi v ostalih deželah, to je na Formozi, v Južni Koreji in predvsem na Japonskem.

Kako del japonske javnosti lahko sprejme predsednika Eisenhowerja, je najbolj razvidno iz tega, kar se je zadnji teden primerilo Jamesu Hagertyju, načelniku tiskovnega urada v Beli hiši, ki je odletel v Tokio, da s tamkajšnjimi državniki natančno določi spored obiska in se na lastne oči prepriča, kakšno je resnično razpoloženje japonskega ljudstva do najvišjih predstavnikov sedanje ameriške politike.

Ce bi si Eisenhowerjev sodelavec moral ustvariti sliko o političnem stanju na Japonskem le na osnovi tega, kar je sam doživel na tokijskih ulicah, bi bil prisiljen svojemu predstojniku obisk odločno odsvetovati. Zgodilo se je namreč, da je stotisočglava množica demonstrantov ustavila avtomobil in preprečila vožnjo proti ameriškem veleposlaništvu. Iz zagate ga je rešil le helikopter, ki je pristal nad avtom, spustil lestev, po kateri so Hagerty in sodelavci urno splezali na krov ter se končno osvobodili sovražno razpoložene množice. To je bil menda edinstven dogodek, ki bi se bil kdajkoli pripetil kakemu diplomatu.

SPORAZUM O MEDSEBOJNI VARNOSTI

Predsednik Eisenhower bo prispel v Tokio v nedeljo, 19. t. m., to je prav na dan, ko postane veljaven ameriško-japonski sporazum o medsebojni varnosti, ki ga je bil ministrski predsednik Kiši podpisal sredi letošnjega januarja v Washingtonu. Sporazumu pa odločno nasprotujejo socialisti in ostale levičarske organizacije, ki sicer v parlamentu nimajo večine, a so v tem vprašanju očitno dobile na svojo stran dobršen del predvsem delavskih množic in izobražencev.

Spodnja (poslanska) zbornica je sporazum potrdila dne 20. maja, a je tedaj v dvorani nastal tolikšen nered, da je morala posredovati policija. Kiši je prodril, ker ima njegova liberalno-demokratska stranka 288 poslancev, medtem ko jih imajo socialisti 130, demokratični socialisti 35, komunisti enega in ostale manjše politične skupine 13. Po določilih japonske ustave

bo sporazum dobil veljavo 19. t. m., četudi ga medtem ne odobri zgornja zbornica. Ne glede na to se opozicija sedaj čedalje vztrajneje prizadeva, da bi zgornja zbornica sporazuma ne potrdila, kar bi zanj predstavlja precejšen moralni uspeh, čeprav bi sporazum, kot smo dejali, vendarle bil pravno povsem veljaven.

ZAKAJ TOLIKŠEN ODPOR?

Mednarodna javnost se sprašuje, kako je mogoče, da so japonski socialisti in zavazniki mogli v zadnjem času spraviti na ulice desetisoče in desetisoče prebivalcev, da so protestirali zoper sporazum o medsebojni varnosti z Ameriko, če je novi dogovor v svojih bistvenih točkah ugodnejši od tistega, ki ga je bila Japonska sklenila z Amerikanci leta 1951. Prejšnji sporazum je namreč med drugim določal, da Amerika ni dolžna avtomatično priskočiti na pomoč Japonski, če bi ta bila napadena, medtem ko so Japonci nerazdružljivo povezani tudi z vojaško usodo Amerike. Nadaljnji

člen je določal, da so Amerikanci smeli premeščati svoje vojaške edinice na Japonskem, ne da bi niti obvestili japonsko vlado, in da so imeli pravico poseči v notranjopolitično življenje države, če bi na pobudo kake tuje velesile nastal na Japonskem upor.

Vsakdo lahko vidi, da je to dejansko hudo omejevalo japonsko suverenost, tako da se je država nahajala v neenakopravnem položaju v zahodnem taboru. Leta 1951 je bilo takšno stanje mogoče, ker je bil omejen dogovor pravzaprav cena, ki jo je Japonska morala plačati, če je hotela, da je Amerika podpisala mirovno pogodbo, toda danes smo že tako daleč, da Japonci ne dovolijo, da se še naprej tepta njihova narodna čast in ponos.

V novem dogovoru pa so bila omenjena določila odpravljena in je bil Japonski priznan enakopraven položaj v odnosih z Ameriko. Zakaj se torej socialisti in tovariši še vedno upirajo?

Še niso pozabili Hirošime

Poznavalci tamkajšnjih razmer trdijo, da mnogi Japonci še danes nikakor ne morejo Amerikancem odpustiti, da so leta 1945, ko je bila vojna v Evropi zaključena, spustili prav nad njihovo državo prvo atomsko bombo, ki je povzročila toliko smrtnih žrtev in katere posledice še vedno občutijo tisoči in tisoči prebivalcev. Temu človeško razumljivemu vzroku se najbrž pridružuje še drugi, kot na primer že nekam nagonsko nasprotstvo do belcev in zlasti do Amerikancev, ki danes hote ali ne hote predstavljajo največjo oviro za razmah japonskega gospodarstva v svetu in predvsem na Daljnem vzhodu.

Poleg psiholoških vzrokov je za razumevanje japonskih dogodkov treba tudi upoštevati tamkajšnje notranjopolitično stanje, ki ni povsem dobro urejeno. Opozicija Kišiju zlasti očita, da ne zna države rešiti iz

gospodarske krize, zaradi katere je kar 7 milijonov brezposelnih ali le delno zaposlenih delavcev.

Po novem sporazumu bodo smeli Amerikanci še deset let ohraniti na Japonskem oporišča z atomskimi izstrelki in drugim orožjem, njihovo vojno brodogradnjo bo lahko nemoteno pristajalo v japonskih lukah in z Japonskega bodo tudi lahko odhajala proti Sovjetski zvezi in Kitajski ameriška vohunska letala.

Ker je Sovjetska zveza po neuspelem vohunskem sestanku zagrozila, da se v primeru novih vohunskih poletov ne bo maščevala samo proti Amerikancem, temveč da bo svoje atomske izstrelke pognala tudi nad oporišča, od koder prihajajo letala, je razumljivo, da so se teh napovedi najbolj zbal Japonci, ki so na lastni koži prvi občutili vso grozoto atomskega vojskovanja. Sovjetske grožnje so zato brez dvoma odločilno pripomogle, da so protiameriške in protivladne demonstracije na Japonskem dobile tolikšen obseg.

EISENHOWERJEVE BESEDE

Spričo razburkanega političnega stanja na Japonskem nastane vprašanje, zakaj predsednik Eisenhower ni obiska odložil. Marsikateri tudi Zahodu prijazen list Kiši-

Ko je bil list že zaključen, je dospela vest, da je predsednik Kiši zaradi hudih neredov, ki so nastali v sredo, naprosil Eisenhowerja, naj obisk na Japonskem odloži. Ameriški predsednik je prošnjo sprejel in bo zato obiskal le Južno Korejo in Formozo.

RADIO TRST A

Nedelja, 19. junija, ob: 9.30 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika 7 dni v Trstu; 15.40 Vokalni kvintet »Vratoslav Lisinski«; 18.30 Slovenske zborovske skladbe; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Semjon Jakovlevič Nadson« (Vinko Beličič); 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 20. junija, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše: »Mogočni prstan«, pravljica v treh delih (Fr. Milčinski), drugi del. Igrajo člani RO, nato Motivi iz jugoslovske folklore; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Pietro Mascagni: »Priatelj Fritz«, opera v treh dej. Orkester in zbor Italijanske Radiotelevizije vodi avtor sam. Približno ob 21.05: »Opera, avtor in njegova doba«. Približno ob 21.50: »Mala literarna oddaja«.

Torek, 21. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Strupi, mamila in nasladila: »Kakao in čokolada«; 18.40 Vokalni kvintet »Niko Stritof«; 19.00 Sola in vzgoja — Anton Kacin: »Problem izbire univerzitetnega študija«; 21.00 Ilustrirano predavanje — Saša Martelanc: S popevko okrog sveta: »Jealousy« in »Stardust«; 22.00 Umetnost in življenje — Miran Pavlin: »Trideseta beneška umetnostna Bienala«; 22.15 Skladbe za harfo mladih slovenskih skladateljev.

Sreda, 22. junija, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Povodni mož«; 18.40 Koroške narodne pesmi; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starec); 21.00 »Potovanje gospoda Perrichona«, komedija v 4 dej. (Eugene Labiche - Dušan Pertot). Igrajo člani RO.

Četrtek, 23. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: Razvoj Evrope — I. del Srednji vek: »Zelezno stoletje«; 19.00 Sirimo obzorja — Saša Rudolf: Odkrili smo prvine: »Helij je tudi na zemlji«; 19.30 Plesi raznih narodov; 21.00 Obletnica tedna — Boris Mihalič: »Boj za zahodno Evropo pred dvajsetimi leti«; 21.15 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije, ki ga vodi Georges Sebastian s sodelovanjem pianista Fabia Peressonija — Berlioz: Trije odlomki iz »Faustovega pogubljenja«, Saint-Saëns: Koncert št. 4 v c-molu za klavir in orkester, op. 44, Čajkovski: Simfonia št. 5 v e-molu, op. 64. Približno ob 22.00: Iz sodobne književnosti — Mirko Javornik: Danilo Lokar in njegova knjiga »Hudomušni Eros«.

Petek, 24. junija, ob: 18.00 Vloga propagande v zgodovini človeštva — Mirko Javornik: »Julij Cezar in Avgust, mojstra propagande«; 18.30 Slovenske folklorne zasedbe; 19.00 Sestanek s poslušalkami (M. Prepeluh); 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Sodobni postopki sušenja žita«; 22.15 Koncert violinista Srečka Zalokarja, pri klavirju Jelka Suhadolnik-Zalokar — Santel: Andante, Svetel: Tempo di sonata, Juvancec: Nokturno, Mirko: Cantilena.

Sobota, 25. junija, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.00 Operni koncert, ki ga vodi Arturo Basile s sodelovanjem sopranistke Mare Coleve in basista Antonija Cassinellija. Igra ork. Radiotelevizije iz Torina; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija - Vice, 31. spev (pripravil B. Tomažič, prevod A. Gradnik); 18.00 Gospodarski in socialni dvig italijanskega Juga — Franc Jeza: »Socialno vprašanje«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor »Vinko Vodopivec«; 21.00 »Duhovina«, folklorna zgodba (Joža Lovrenčič). Igrajo člani RO; 22.20 Poje Jelka Cvetežar z orkestrom Franca Russa.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 19. junija, **nedelja**: Julijana
- 20. junija, **ponedeljek**: Silverij
- 21. junija, **torek**: Alojz
- 22. junija, **sreda**: Ahac, Miloš
- 23. junija, **četrtek**: Kresnica
- 24. junija, **petek**: Janez Krstnik
- 25. junija, **sobota**: Viljem

SOLSKA RAZSTAVA NA OPČINAH

Industrijski strokovni tečaj na Opčinah v ljudno vabi na razstavo ročnih del in risb, ki bo odprta v soboto, 18. junija in v nedeljo, 19. junija, od 9. do 12. in od 15. do 20. ure. Razstava je v šolskih prostorih na Bazoviški cesti 7.

Ravnateljstvo

Zakaj tolikšno nasprotovanje vojaškemu sporazumu?

(Nadaljevanje s 1. strani)

ju hudo zameri, da je povabil ameriškega državnika, četudi je dobro vedel, da je obisk za veljavnost sporazuma o medsebojni varnosti povsem nepomemben, saj Kiši ima v parlamentu več kot zadostno večino. Njegovo povabilo ne moremo zato drugače oceniti kot znak oblastniške nadutosti in grobega prezira do stališč političnih nasprotnikov, s čimer pa je Kiši dokazal, da ni moder politik in pravi demokrat.

S tem je obenem spravil v veliko zadrego samega Eisenhowerja, kajti če bi bil vabilo odklonil, bi mnogi v svetu lahko upravičeno sklepali, da je ameriška politika na Japonskem doživela hud poraz. Eisenhower je torej sklenil oditi na Japonsko, četudi je to pomenilo spraviti tudi samega sebe v veliko nevarnost.

Predsednik je o svojem sklepu med drugim dejal: »Če bi moje potovanje koristilo le določenemu režimu, določenemu sporazumu ali določeni politiki in če bi težilo k ugotovitvi nekega političnega programa z omejenim ciljem, bi ne bilo povsem upravičeno. Toda to ni namen mojega potova-

nja. V resnici gre za uresničenje važnega dela programa, katerega glavni cilj je izboljšanje mednarodnega sporazumevanja.«

Te besede so očitno imele precejšen učinek tudi pri Kišijevih nasprotnikih, saj je kmalu zatem socialistična stranka objavila proglas na prebivalstvo, v katerem je rečeno, naj se proti Eisenhowerju ne izvajajo takšna nasilja, kakršna je doživel James Hagerty. Socialisti so sicer še vedno nasprotni Eisenhowerjevemu obisku, toda že sedaj odklanjajo vsako odgovornost, če bi se amerškemu predsedniku zgodila kaka hujša nešreča.

Kljub tem pozivom je ozračje hudo napeto in se lahko pričakujejo novosti. Amerikanci pa bi iz dosedanjih dogodkov morali spoznati, da so tudi sami krivi nerednega političnega stanja v marsikateri zavezniški državi, ker preveč poslušajo in podpirajo le tiste osebe, ki so trenutno na oblasti, medtem ko ne iščejo prav nobenih stikov z opozicijo. Kako je to nespametno, so jasno pokazali zadnji dogodki v Južni Koreji, Turčiji in zdaj na Japonskem.

D. I.

Izbruhnile so nove, hujše demonstracije

Medtem ko se je zdelo, da se bodo po proglasu socialistov na prebivalstvo duhovi nekoliko pomirili, so v sredo nastali novi, znatno hujši neredi. Okrog 10 tisoč dijakov, ki pripadajo organizaciji Zengakuren, je prišlo pred poslopje parlamenta v Tokiu, da izroči nekaj resolucij proti vojaškemu sporazumu in Eisenhowerjevemu obisku. Iznemada pa se je skupina dijakov zagnala s tako silo proti policiji, ki je stražila poslopje, da je prebila obroč in vdrla v palačo. Za njo pa je navalila veličanska množica ter potisnila stražnike v prvo nadstropje.

Da se reši, je policija pričela metati solzilne bombe in v določenem trenutku uporabila tudi orožje. Tako je lahko po nekaj urah boja pregnala demonstrante iz poslopja, toda pri tem sta dva dijaka zgubila življenje, 500 jih je pa bilo ranjenih.

Hudi neredi so bili tudi po tokijskih ulicah, kjer so se spopadli Kišijevi pristaši in njihovi nasprotniki. Velike demonstracije so nadalje bile pred sedežem ameriškega veleposlaništva, kjer je policija le s težavo zadržala demonstrante, da niso vdrli v poslopje.

DEČEK, O KATEREM GOVORI SVET

Črnski deček Robert Hill, sinček nekega ameriškega podčastnika v službi pri poveljstvu zavezniških sil za južno Evropo v Neaplju, o katerem je julija lani pisal ves svetovni tisk, ko je hotel poslati zdravila za doktorja Alberta Schmeitzerja, je odpotoval z letalom v Združene države, kamor ga je povabil šef ameriškega generalnega štaba, general Thomas D. White. Mali Robert Hill je dal s svojo dobrosrčno otroško gesto pobudo za akcijo, s katero so zbrali za 240 milijonov lir zdravil v Italiji in tujini, da so jih poslali doktorju Schweitzerju v Gabon v Francoski Ekvatorialni Afriki.

Glede na izredno nevarno stanje je predsednik Kiši sklical sejo ministrskega sveta. Po seji so izdali poročilo, v katerem je rečeno, da so »izgrede povzročili komunisti, ki so poskusili zrušiti vlado s silo«. Vlada je sicer izjavila, da se ne bo pustila ustrahovati, toda politično stanje v državi je tako napeto, da ni mogoče predvideti, kaj se lahko zgodi v prihodnjih dneh.

Naser v Jugoslaviji

Predsednik Združene arabske republike Gamal Abdel Naser je prišel v ponedeljek z velikim spremstvom ministrov na obisk v Jugoslavijo. To je že njegovo sedmo srečanje s predsednikom Titom in tretji obisk v Jugoslaviji. Po svečanem sprejemu v Pulju sta se oba državnik prepeljala za jahto »Podgorica« na Brionske otoke. Med kosilom je Tito nazdravil političnemu gostu in poudaril, da tudi države, ki niso pristašnje nobenega izmed dveh blokov, ne smejo pasivno gledati na razvoj mednarodnih dogodkov. Zastopniki štirih velesil niso mogli rešiti perečih vprašanj in zato ne smejo druge države križemrok gledati, kako jim kujejo usodo.

Politični opazovalci so mnenja, da se Tito približuje Hammarskjeldovemu predlogu, naj male države naredo korake, da se mirovna vprašanja vsestransko ugodno rešijo. Obenem pa sodijo, da Tito odobrava novi sovjetski razorožitveni predlog, zlasti kar se tiče uničenja atomskega orožja.

V torek sta se oba predsednika s svojimi pomočniki dolgo razgovarjala na otočju Vanga. Brez dvoma je bilo v ospredju vprašanje, kako naj se okrepi sodelovanje med Združeno arabsko republiko, Jugoslavijo, Indonezijo in tudi Indijo. Te združene sile bodo brez dvoma uveljavile svoj glas v svetovni politiki. Prav v tej točki je važnost brionskih razgovorov.

General De Gaulle o alžirskem vprašanju

Predsednik francoske republike general De Gaulle je v torek imel važen govor, ki ga je prenašala francoska radiotelevizija in ki je globoko odjeknil tudi v inozemstvu. Govoril je namreč o alžirskem vprašanju, se pravi o najkočljivejšem notranjepolitičnem problemu Francije. General je v bistvu ponovil stališče, ki ga je v tem vprašanju bil zavzel 16. 9. 1959, ko je izjavil, da bodo Alžirci z ljudskim glasovanjem sami odločali o svoji usodi. Dane so jim tako tri možnosti: odločijo se lahko ali za široko avtonomijo v okviru Francoske skupnosti ali za še tesnejšo spojitve s Francijo ali za popolno odcepitev od Francije.

Kdaj bo referendum razpisan, še ni znano, a De Gaulle je izjavil, da se bodo volilnega boja lahko udeležila vsa politična gi-

banja in da bodo potek volitev lahko svobodno spremljali inozemski časnikarji.

Trenutno je politično pomembnejši tisti del generalovega govora, v katerem je povabil voditelje alžirskega narodnoosvobodilnega gibanja na razgovore v Pariz, da se pomenijo o prenehanju sovražnosti in o usodi alžirskih bojnikov ter njihovega orožja.

Alžirska začasna vlada ni do danes še ničesar odgovorila, a nekateri sodijo, da bo vabilo za sedaj odklonilo. Nekateri poveljniki so namreč trdno odločeni nadaljevati boj do končne zmage in nasprotujejo kakršnimkoli razgovorom s Francozi. Politično vodstvo osvobodilnega gibanja pa je prav v zadnjem času navezalo stike s komunistično Kitajsko, ki je Alžircem obljubila pomoč tako v denarju kot v orožju, in ni izključeno, da bo v Alžirijo poslala tudi nekaj »prostovoljcev«. Vabilo generala De Gaulle je po mnenju političnih opazovalcev zato prišlo prav trenutku, ko so alžirski dogodki dobili širši mednarodni obseg, ki ga je danes že težko spet omejevati.

Nasprotovanja v Franciji

Zelo značilno pa je, da je zadnji govor predsednika De Gaulle vzbudil odločno nasprotovanje v francoskih desničarskih krogih, ki jim med drugimi vodita bivši ministrski predsednik Bideault in bivši De Gaullov pristaš Soustelle. Bideault je napisal članek, v katerem je obtožil predsednika republike kar velizdaje in mu napovedal neizprosni boj.

Vse torej kaže, da bo alžirsko vprašanje še dolgo globoko pretresalo notranjepolitično življenje Francije, ki se ne more sprijazniti z mislijo, da se njeno kolonialno gospostvo postopno, a nezadržno bliža koncu.

— • —

ZA PREVIDNO VOZŃJO

Ministrstvo za promet je izdalo cestni policiji poostrene ukaze, da se zmanjšajo prometne nesreče. Odslej bodo prometniki morali javiti oblastvom vsakega neprevidnega vozača, bodisi z avtom ali motorjem, tudi če ni povzročil nesreče. Vsi prehitri in neprevidni vozači se bodo morali podvreči posebni zdravniški komisiji. Če bo pregled ugotovil, da niso fizično ali tudi duševno zmožni voziti, jim bo takoj in za vedno odvzeto voziško dovoljenje.

Stavke v Franciji

Prejšnji teden so v Franciji izbruhnile stavke javnih nameščencev v takem obsegu, kakor jih še ni bilo, odkar je De Gaulle na vladi. Nad en milijon javnih uslužbencev je zapustilo delo in zahtevalo zvišanje plač. Ukinjen je bil ves promet, šole so bile zaprte, telefoni so zaman zvonili. Stavka je bila popolna. V petek dopoldne so se valile goste množice ljudi proti vladnim palačam. Nosile so table z napisi: Zvišajte naše beraške plače!

V februarju je vlada zvišala plače za pet odstotkov, toda cene življenjskim potrebščinam so poskočile tudi za 20 odstotkov. Če hoče država sprejeti upravičene želje stavkujočih, mora nekje dobiti šest milijard lir. V načelu je sicer sprejela zahteve sindikatov, toda šele z začetkom — prihodnjega leta.

Med tem pa stane Francijo vojna v Alžiru vsak mesec več, kot bi znesli celoletni poviški vseh državnih uslužbencev.

LAŽNI ŠKOF

V torek zvečer je v Rivi ob Gardskem jezeru vse zijalo, ko so orožniki gnali proti zaporom mladega moža, oblečenega v škofa. Prišlo je na dan, da je lažni škof bolničar Angelo Guerrini iz Firenc, star 24 let. Možu gotovo ni ugajala ponižna služba, zato se je preoblekel v škofa in šel na Trentinsko. Po bogatih družinah in župniščih se je izdajal za misijonarja v Afriki, sedaj pa za škofa pri papeški komisiji za afriško duhovščino. Prav pridno je tudi pobiral prispevke za revne misijone. Po vaseh je celò maševal, pridigal in predaval v krožkih Katoliške Akcije. Nekemu župniku se je pa le pozdelo, da je 24 let tudi za škofa v Afriki premalo. Telefoniral je v Rim, kjer škofa Guerrinija sploh niso imeli v seznamih. Pač pa so ga še isti večer imeli na seznamu orožniki, ki so kljub protestom naredili konec njegovemu škofovanju.

NOVE UNIVERZE

S prihodnjim letom bodo začela predavanja na novi univerzi v Pescari. Novo vseučilišče bo delovalo kot podružnica milanskega. Imelo bo sedaj samo fakulteto za trgovske vede in tuje jezike. Pozneje bodo odprli tudi fakulteto za arhitekturo.

Kakor se vidi, kljub številnim visokim šolam nekaterim tudi ta v Pescari še ne zadostuje. V načrtu imajo še eno univerzo v mestecu Chieti.

Fronidizi v Rimu

V torek dopoldne je priletel v Rim predsednik Argentine Artur Frondizi na prijateljski obisk.

Malo je manjkalo, da bi odhod zamudil, ker je en dan poprej izbruhnila v San Luisu, v severozapadni Argentini, vojaška vstaja. Generala Gomez in 65-letni Fortunato Giovannoni sta že oklicala revolucionarno vlado. Vojaštvo pa jima ni sledilo, revolucija je bila zvečer pri kraju in predsednik se prišel v Rim.

Tam so mu pripravili nadvse slovesen in tudi prisrčen sprejem. Poleg vseh državnih osebnosti je predsednika Frondizija sprejela tudi četa lokostrelcev iz njegovega rojstnega mesta Gubbio. Prijetno iznenaden je visoki gost pozdravil rojake oblečene v srednjeveške noše in je sprejel šopke cvetlic, ki sta mu jih ponudili dve dekleti v krasnih oblekah iz trinajstega stoletja. Sprejem se je kar nenadoma sprevrgel v domače vzdušje italijansko-argentinskega prijateljstva, kar sta poudarila tudi oba državna predsednika.

V sredo so se pa začeli politični razgovori. Argentinski predsednik ima v prvi vrsti namen, da se porazgovori o gospodarskih vprašanjih. Boji se, da bi pri ustvarjanju gospodarskih blokov prezrli tiste države, ki so šele v stanju razvoja. Pri odhodu iz Buenos Airesa je poudaril, da bi bila takšna gospodarska politika zelo nevarna za Zapad. Zato je bil rimski sprejem tako prisrčen, ker ima tudi Italija veliko korist, da utrdi zveze z latinsko Ameriko.

NOV SVETNIK

V nedeljo je papež Janez XXIII. med velikimi svečanostmi proglasil za svetnika Ivana de Ribera, nadškofa v Valenciji na Španskem. Umril je že leta 1611. Znan je bil po globoki učenosti in svetniškem življenju. Proces od beatifikacije do svetništva je trajal 160 let.

Odkar je papež Sikst V. preuredil leta 1500 rimske kongregacije, je kongregacija svetih obredov pristojna, da raziskuje življenje in predlaga kanonizacije novih svetnikov. Do danes so jih papeži proglasili že 150. Največ kanonizacij je bilo razglašanih pod Pijem XII., in sicer okoli trideset. Sedanjí papež je prišel med svetnike nekdanjega beneškega patriarha sv. Gregorja Barbarigo in zdaj Ivana de Ribera, čigar spomin bo Cerkev obhajala 6. januarja.

KMEČKA BANKA

GORICA

ULICA MORELLI 14 - TELEFON 22-06

Pooblaščená banka za finančne posle z inozemstvom

Vam nudí ugodné pogoje za trgovske posle in bančne usluge (tekoči računi, hranilne vloge, posojila, vnovčevanje in diskontiranje menic, posli z inozemstvom ltd.)

S Tržaškega

ZLOCINSKI NAPAD NA POSLOPJE GLASBENE MATICE

Zadnji teden se je po mestu in deželi bliskovito razširila vest, da so doslej žal neznan zlikovci poskusili izvršiti bombni napad na sedež Glasbene Matice v ul. R. Manna. Gojenec glasbené šole je med poukom zagledal na dvorišču sumljiv predmet. Obvestil je profesorja in ravnatelja, ki sta ugotovila, da gre za ročno bombo vrsto Sipe z užigalno vrvico. Bomba se k sreči ni razpočila, ker vrvica ni zgorela do kraja.

Policija sodi, da so bombo vrgli čez 4 metre visoki zid na dvorišče in se je treba le golemu slučaju zahvaliti, da ni bilo nobenih hudih posledic.

Zločinsko dejanje najodločneje obsojamo in zahtevamo, da se krivci čimprej izsledijo ter najstrože kaznujejo. Značilno je, da to vandalsko početje sovпада z gonjo, ki so jo določeni nacionalistični krogi sprožili proti imenovanju slovenskih zastopnikov v tržaške občinske ustanove, kar seveda odkrito podpira tudi del tukajšnjega italijanskega tiska.

Z druge strani pa napad jasno dokazuje, kako je nujno potrebno, da se končno prično pripravljati zlasti tista določila londonskega sporazuma, ki predvidevajo, da bodo oblastva izdala posebne zakone za zatiranje narodnostne mržnje.

TRŽAŠKI VELESEJEM

V nedeljo bodo ob 10. uri slovesno otvorili 12. tržaški velesejem. Ravnatelj ing. Sospisio je časnikarjem izjavil, da bo letošnji velesejem obširnejši kot kdajkoli, saj bo zastopanih kar 28 držav. Prvič bodo letos razstavljale Sovjetska zveza, Nizozemska in tudi nekatere nove afriške države, kot Kamerun in Gabon. Omeniti je tudi treba, da so za letošnji velesejem zgradili nov paviljon, tako da se je razstavni prostor znatno povečal.

Zanimiva bo nadalje razstava dunajske občine, na kateri se bo občinstvo lahko poučilo, kako deluje tamkajšnja uprava. Slovesni otvoritvi bo prisostvoval podtajnik v predsedništvu vlade poslanec Folchi.

Boršt:

VAŽNO JAVNO DELO

Pred kratkim so v Trstu oddali na dražbi gradnjo poslopja, v kateri bosta ambulanta in poštni urad za našo vas. Za dela, ki spadajo v okvir gospodarskega načrta, bodo potrošili pet milijonov lir.

Nabrežina:

ODHOD V KOLONIJO ODLOŽEN

Starše, ki so vpisali otroke v gorsko počitniško kolonijo devinsko-nabrežinske občine, obveščamo, da bo odhod v kolonijo v četrtek, 30. t. m., in ne dne 27. t. m., kot je bilo prvotno določeno. Ta sprememba je nastala, ker bo v nedeljo, 26. t. m., v Štivanu birmovanje za otroke iz vse devinske dekanije in bi zato nekateri ne mogli oditi v kolonijo.

Prireditve in razstave v vrtcih

Zadnje nedelje so se poslovili od pouka učenci otroških vrtcev v Nabrežini, Šem-

polaju, Mavhinjah in Devinu. Za to priložnost so pripravili kratke nastope in obenem razstavili ročna dela. Prireditve, katerim so poleg staršev prisostvovali tudi občinski zastopniki, so prav dobro uspele.

ČASTNA OBCANA

Tržaški mestni svet je sklenil podeliti častno občanstvo znanemu letalcu in potapljalcu profesorju Avgustu Piccardu in njegovemu sinu Jakobu. Oba znanstvenika sta narisala črteže za potapljalno »Trieste«, ki je bilo zgrajeno v tržaški ladjedelnici. S potapljaško oblo se je Piccardov sin spustil do največjih globin oceanov. Spremljal ga je Ameriški mornarski poročnik Donald Walsh. Tudi ta bo spremljal oba profesorja, ker bo isti dan, ko bodo obema izročili meščanske listine, to je 20. junija, odprta na tržaškem velesejmu tudi razstava o raziskovanjih morskih globin. Prirejena bo v paviljonu Združenih držav.

ZANIMIVA PRIREDITEV NA KONTOVELU

Orkester »Vesna« priredi v soboto, 18. t. m., ob 20.30 v društveni dvorani na Kontovelu kulturno-zabavni »Večer slovenske moderne pesmi«. Orkester vodi Mario Bogatec, pri koncertu pa sodeluje kriška, proseška in kontovelska mladina.

Slovenske popevke bodo izvajali: Mario Sedmak, Dragica Sirca, Edi Kapun, Sergij Cotic, Marino Sardoč, Mirka Bukavec, Fulvio Spadaro, Benedikt Štoka, Anica Terčič in Tullio Možina.

Občinstvo je vabljen, da se zanimive prireditve udeleži v obilnem številu.

Zgonik:

VPRAŠANJE KMETIJSKE SOLE

Gradnja novega šolskega poslopja v Zgoniku se bliža koncu in zato je razumljivo, da se tukajšnji ljudje zanimajo, če bodo šolska oblastva jeseni otvorila v novi zgradbi tudi kmetijsko šolo. Danes nimamo namena se ponovno razpisati, kako je ta ustanova potrebna, saj je o tem bilo v časopisih objavljenih že mnogo prepričljivih člankov.

Te vrstice so zato namenjene zlasti domači občinski upravi in tržaškemu Kmetijskemu nadzorništvu, ki sta po našem dolž-

na poskrbeti, da ustanovitev omenjene šole ne zgine z dnevnega reda, temveč da se zlasti v teh poletnih mesecih o njej pri pristojnih oblastvih razpravlja in končno najde rešitev. Občina in Kmetijsko nadzorništvo bi morala zlasti čimprej zbrati podatke o številu učencev, ki bi obiskovali novo šolo, saj smo slišali, da ima generalni komisar pomisleke prav zato, ker se mu zdi, da bi za kmetijsko šolo v Zgoniku ne bilo dovolj učencev.

Pri zbiranju podatkov bi nadalje lahko sodelovali domači učitelji in kmetijske strokovne organizacije. Najbolje bi pa bilo, če bi se ustanovil poseben odbor z nalogo, da ukrene, kar je potrebno, da se šola čimprej ustanovi.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V TRSTU priredi, dne 10. julija, izlet v Kranjsko goro. Vpisovanje v ul. Roma 15/II. v uradnih urah.

Beneška Slovenija

IZ TIPANE

Sredi maja so mnogi naši kmetovalci imeli priložnost ugotoviti, da se tudi v naših gorskih krajih lahko obdeluje zemlja s traktorji. V kratkem času je vozač s strojem »Montanino« preoral njivo, za kar bi kmet drugače potreboval cele dni. Ravnatelj potujoče kmetijske šole iz Humina g. Marino Silvestri pa je kmetovalce poučil, kako se stroj uporablja.

Že marsikod so si kmetje nabavili tak stroj s pomočjo zadruga. Ta ga namreč lahko odplačuje dalj časa in ga tudi dobi po nižji ceni. Obdelovanje hribovitega sveta s stroji postaja zlasti pri nas iz dneva v dan bolj živa potreba, saj so mnoga polja neobdelana, ker si mora skoro ves mlajši moški svet iskati vsakdanjega kruha v tujini. Delovna sila pa je zelo draga in se tudi težko dobi. Zato si bo treba pomagati s stroji, ki lahko opravijo marsikatero delo na polju.

Prebivalstvo Prosnida je pred kratkim močno razveselila vest, da jim bodo končno zgradili toliko zaželeno in potrebno cesto proti vasi Platišče. Saj sedaj vodijo vanjo le kozje poti, po katerih morajo ljudje vendar hoditi, če hočejo priti v Tipano, ki je sedež občinske uprave; teh poti pa pozimi sploh ne morejo uporabljati, ker zapade mnogo snega. Če hočejo zato priti v Tipano, morajo iti preko Ahtna in Nem. Prav zaradi tega so se že pred leti Prosnidci hoteli odcepiti od naše občine in se priključiti Ahtnu, kamor vodi cesta, po kateri vozi dvakrat na dan avtobus. Danes pa je tudi ta cesta v zelo slabem stanju. Nova pot bo stala 50 milijonov lir. Za dela so oblastva že nakazala 20 milijonov lir, graditi pa jo bodo začeli najbrž v kratkem. Ob tej vesti so se razveselili zlasti starejši Prosnidci, ker bodo pri tem delu zaposleni, saj so izseljevanja siti že do grla.

IZ SREDNJEGA

Gradnja poljske poti ob mostu pri Idrijci dobro napreduje. V bližini je tudi obmejni prehod, preko katerega hodijo kmetovalci z obeh strani meje obdelovat polja; zato je bilo to delo še toliko bolj potrebno.

Občane je razveselila vest, da so se v zadnjih dveh mesecih pri nas rodili kar

ZDRAVSTVENO STANJE

Dr. ENGELBERTA BESEDNJAKA

Ker nas mnogi prijatelji in znanci sprašujejo, kako je z zdravstvenim stanjem našega glavnega urednika dr. Engelberta Besednjaka, sporočamo, da se mu je sedaj zdravje znatno zboljšalo.

Zdravnik dr. Milan Starc, ki že od vsega začetka požrtvovalno spremlja potek bolezni, nam je izjavil, da se je bolnik v zadnjih dneh vidno opomogel, kar mu utrjuje pričanje, da bo bolezen s časom povsem premagana.

Dr. Besednjak pa nam je naročil, naj se v njegovem imenu toplo zahvalimo vsem številnim prijateljem, ki so se ga ob tej bolezni spomnili in želeli, da bi čimprej ozdravel.

Uredništvo

GORIŠKI OBCINSKI SVET

V petek je bila redna seja goriškega mestnega sveta. Skoraj dve uri je svet razpravljal o obračunu mestnih podjetij za leto 1959. Kot običajno so se seje udeležili tudi predstavniki upravnega sveta podjetij, in sicer predsednik prof. Vierthaler, ing. Rigonat in ravnatelj dr. Chientaroli.

Po dolgem poročilu predsednika Vierthalerja se je vnela živahna razprava, ki so se je udeležili predstavniki vseh v svetu zastopanih političnih skupin.

Govorniki so izrazili zadovoljstvo nad uspehom mestnih podjetij, katerih obračun je izkazal skupno 20 milijonov dobička. Uprava električnega podjetja je imela v preteklem letu 64 milijonov dobička, plinskega pa tri milijone lir, medtem ko je imelo vodovodno podjetje 47 milijonov zgu- be.

Kanalska dolina

trije krepki fantki. Družina Ivana Drekonje iz Gorenjega Tarbija je dobila sina Janeza in družina Celestina Bernjaka iz iste vasi pa sina Klavdija. Krepkega sina je dobila tudi družina Petra Kjabaja in Gnidovce, kateremu je dala ime Adrijan.

CRNI VRH

Videmska gozdna uprava je otvorila novo delovišče na gori Miji, ki se nahaja v bližini jugoslovanske meje. Zaposlenih je 20 delavcev iz naše vasi, ki čistijo že 100 let stari smrekov gozd. Za uro dela prejmejo 100 lir, kar sicer ni velik zaslužek, a so tako rekoč doma in je njihovo delo koristno za domače gospodarstvo. Če bi bila tudi Italija pogozdila našo domačijo, kot je storila Avstrija v Kanalski dolini, bi bila Beneška Slovenija imela boljše gospodarstvo in bi ne doživljala pretresljive žaligre zaradi pošastnega izseljevanja. Naša republika pa danes še vedno lahko reši to deželo pred gospodarsko smrtjo in popravi hude napake, ki jih je zagrešila najprej liberalna in nato fašistovska Italija.

V kratkem času je v naši vasi zavihtela smrtna kosa po 73-letnem Antonu Cenčiču, 63-letni Mariji Lavrenčič, ki je umrla nenadoma, in po Antoniji Cenčič, ki je izdihnila po daljši in hudi bolezni.

Vsem trem rajnim naj sveti večna luč. Sorodnikom pa izrekamo globoko sožalje.

IZ RAJBLJA

Proti koncu maja so bili tudi pri nas vojaški nabori. Naši naborniki imajo navado, da v noči pred naborom napišejo po zidovih razna gesla. Tokrat so pa bila gesla pohlevnejša kot druga leta, ker fantje, čeprav imajo že 20 let, še niso prišli do rednega zaslužka. Odkar obstaja rajbeljski rudnik, se je letos prvič zgodilo, da so fantje brezposelni in jim rudarsko delo ni dalo vsakdanjega kruha.

Zato je letošnji veliki napis pred vhodom v rudniško ravnateljstvo: W la Classe dei disoccupati del 1940 (Živel letnik brezposelnih 1940) hudo zbolel mladi in stari rod v Rajblju.

Upamo, da ga bodo umela tudi rudniška uprava in oblastva, ki so dolžna mladini poskrbeti delo.

Na vprašanja svetovalcev so odgovarjali predstavniki uprave mestnih podjetij. Tako je n. pr. socialni demokrat dr. Zucalli želel pojasniti o gradnji vodovoda na Monte Formentin in izrazil potrebo, da se prihodnjič obračunu doda seznam uslužben- cev in njihovih prejemkov; svetovalec Rudi Bratuž je želel zvedeti več podrobnosti o skupini delavcev, ki preiskuje okvare na vodovodnih ceveh, dr. Sfiligoj je izrazil nezadovoljstvo, ker je napeljava elektri- ke v hiše predraga; svetovalec Calderini je želel zvedeti nekaj več o zgradnji mestnega vodovoda; svetovalec dr. Battello pa o napeljavi metanovoda v Gorico in Trst.

Po razpravi je svet obračun mestnih po- djetij soglasno odobril.

IZ PEVME

Pevmčane je razveselila vest, da je župan Bernardis na zadnji seji mestnega sveta med drugim sporočil, da bo mestni svet razpravljal o pismenem vprašanju, ki sta ga vložila svetovalca dr. Battello in Batti v zvezi z dodeljevanjem zemljišč Ustanove treh Benečij domačim kmetovalcem. Ti so zemljišča dolgo obdelovali kot najemniki, toda nekega dne jih je omenjena Ustanova s pravdo izgnala z zemljišč.

V zvezi s to za Pevmčane, Oslavce in Štmaverce važno zadevo sta svetovalca zahtevala, da se posestvo čimprej razdeli na posamezne dele, ki naj bodo tako veliki, da bo kmečka družina lahko od zemlje ži- vela in obenem mogla izvesti razna izboljševalna dela.

Svetovalca sta tudi zahtevala, naj bodo odplačilni obroki za kmete, ki bodo postali lastniki zemlje, zmerni; pri tem naj se upoštevajo tudi olajšave, katerih so bili deležni kmetovalci pri dodelitvi zemljišč v Fossalonu, kjer jim ni bilo treba prva tri leta plačati nobenega obroka. Le na ta način kmetje lahko premagajo začetne te- žave. Vsi briški kmetovalci pričakujemo, da bo občinski svet pomagal popraviti krivico, ki smo io bivši najemniki te zemlje vretropeli zaradi usodnega sodnijskega iz- gona.

S TAKO DAVČNO UPRAVO NE MOREMO BITI ZADOVOLJNI

Mestni trošarinski urad iz ul. Boccaccio 6, ki ga vodi I.N.G.I.C., pošilja v zadnjem času strankam pozive, naj plačajo trošari- no za gradbeni material do določenega dne, ne da bi v njih natančno označil vsoto, ki bi io morala stranka plačati.

Ljudje prihajajo na trošarinski urad in šele tam zvedo, koliko morajo plačati. Če bi pa iz plačilnega poziva natančno vedeli za vsoto, bi jo lahko poslali po pošti ali pa po kakih zaupni osebi. Tako pa mora vsaka stranka na uradu čakati, da uradnik preračuna, koliko mora plačati. Kolika za- muda časa, čeprav bi uradnik že prej lah- ko napravil račun in ga vpisal v plačilni poziv.

Tako izterjevanje trošarine je pa proti koristim davkoplačevalcev in ti so z njim zelo nezadovoljni. Mnogi morajo celo dva- krat priti na urad, ker vzamejo prvič pre- malo denarja s seboj.

Iz Goriške

To zadevo toplo priporočamo našim ob- činskim svetovalcem in jih prosimo, da jo skušajo pravičneje rešiti.

SPREJEMNI IZPITI

V soboto so se zaključili sprejemni izpi- ti za prvi razred slovenske gimnazije v Go- rici. Prijavilo se je 45 kandidatov. K izpi- tu jih je prišlo 42. Izpite je opravilo 39 di- jakov, trije popravljajo v jeseni. Večina jih je bilo zelo dobro pripravljenih, neka- teri celo odlično. V komisiji pod predse- stvom ravnatelja Nemca so bili še prof. Premrl Rafko, Vida Čukova in kot zastop- nica učiteljstva Tatjana Bednarik.

IZ SOLKANA

V sredo prejšnjega tedna smo položili k večnemu počitku na solkanskem poko- pališču telesne ostanke učiteljice Kristine Doljak, ki je umrla v 90. letu starosti. Iz- pred hiše žalosti se je razvil dolg sprevod pogrebcev, ki so ga spremljali tudi šolski otroci, do farne cerkve, kjer je solkanski dekan ob asistenci dveh sobratov opravil pogrebne obrede.

Po nagrobnih molitvah na pokopališču se je od pokojnice poslovil dekan Simsič. V lepem poslovnem govoru je omenil, da je pokojnica uvedla tri solkanske rodove v slovensko kulturo in v svojem dolgem živ- ljenju zvesto čuvala globoko krščansko nar- odno tradicijo Doljakovega in Frankove- ga rodu pod Sv. Katarino.

V imenu šolskih otrok se je v prisrčnih besedah poslovila od svoje starejše tova- rišice tudi upraviteljica solkanske osnovne šole gdč. Marica Belingar.

Solkanski cerkveni pevski zbor je pokoj- nici v slovo odpel tri lepe žalostinke pred domom žalosti, v cerkvi in ob grobu. Srca pogrebcev je ganila še posebno pretresljiva žalostinka: Jaz sem življenje in vstajenje.

Naj plemeniti pokojnici sveti večna luč. Njenim mnogoštevilnim sorodnikom izre- kamo tudi na tem mestu iskreno in glo- boko sožalje.

IZ ŠTANDREŽA

Izredno obilna udeležba je bila pri obeh predstavah Slovenskega gledališča iz Tr- sta, v soboto pri Dnevniku Ane Frank in zlasti še v nedeljo pri Desetem bratu. Tu- di »Silni bič« v ponedeljek je privabil pre- cej ljudi. Štandrežci smo igralcem Slove- nskega gledališča hvaležni za njihovo lepo igranje in jih prosimo, da nas še obiščejo, kajti zdravega kulturnega kruha smo željni in potrebni.

IZ RUPE

Pretekli ponedeljek so na sedežu indu- strijske zveze v Gorici zaključili pogajanja s predstavniki sindikatov o delovnih pogo- jih v naši papirnici. Med drugim so se spo- razumeli o povišanju plač. Doslej so delav- ci prejeli 160 lir na uro, po tem spora- zumu pa bodo dobili po 172 lir.

Po dogovoru bo vodstvo podjetja v še- stih mesecih v tovarni uredilo prhe, obla- čilnice in jedilnico; te naprave bo pregle- dal nadzornik za delo, zdravnik pa bo pre- gledal naprave za ventilacijo in odredil ukrepe o zaščiti proti škodljivosti strupe- nih plinov.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zadnja „Mladika“ nadpovprečno dobra

Letos je Mladika nekoliko upočasnila svoj ritem izhajanja, tako da je majska številka izšla šele ob koncu meseca. Zato pa je tokrat precej nad navadno gladino svojih prispevkov.

Na uvodnem mestu prinaša nepodpisan članek »Duhovna elita v obupu« (Ob nastopu slovenskih književnikov), v katerem komentira recitacijski večer, ki so ga nedavno priredili v Trstu nekateri slovenski pisatelji iz Ljubljane. Clankar je dojel kot glavno značilnost tega nastopa pesimizem, ki veje iz del vseh sodelujočih pisateljev. »Med pisatelji so bili zastopniki starejše pisateljske generacije, kot Juš Kozak, srednje in mlajše. Ločijo jih leta, slog in izraz. Edino, kar smo opazili, da jim je skupno, je njihov pesimizem. Pesimizem, ki nas je pretresel«, piše. »Pesimizem, zakrit s poetično tančico starostne resignacije, je zadihal iz proze Juša Kozaka, iz »Balade o ulici«, o upokojencu, ki »bi rad napisal drugače uvodnik, kot jih pišejo danes«, pa da smrt prehititi; mračni in ledeni pesimizem je zavel iz dolge pesmi Mateja Bora o popotniku, ki je šel skozi atomski vek; zagrenjen, mrk tuhtač je Ingoličev brezposelnik: čutili smo, da ne ljubi življenja in da se ga boji; naravnost zgrozili pa smo se nad pesimizmom in skrajno skepso, ki ju izražajo pesmi najmlajšega gosta, Janeza Menarta. Poslušalci so se smejali, ko se je v verzih rogala sebi in vsemu svetu. Nekaj pa je bilo tudi takih, ki jih je stisnilo za srce in so se žalostni vprašali: odkod tak cinizem v tem fantu, cinizem, v katerem je kljub vsej duhovitosti in obešenjaškemu humorju čutili že mrzel, gol brezup? ... Zadostuje, da odpremo katerokoli slovensko revijo od onstran, pa že zaveje iz nje hlad skepe in brezupa, če ne naravnost cinizma, ki bridko brije norce iz vseh idealov in vrednot... Čutimo, da je ta pesimizem v današnji slovenski literaturi iskren in ne samo gola literarna manira. Zato nam vzbujajo hudo skrb. To je namreč pesimizem tistih, ki ne verujejo več v ideale, ki ne verujejo več v nič. Kaj bo z narodom, katerega duhovna elita se je pogreznila v tak obup? Ali bo še našel silo, da bo kos svojim preizkušnjam? Ali bo še našel vir upanja, da bo vzdržal za bodočnost?«

Vinko Beličič je prispeval prozni utrinek »Umirajoči veter«, ki je stkan iz spominov na dobrega človeka, ki je umrl, in iz hrepenenja po dnehi, ki jih tudi ni več. Daleč tam na vzhodu so še tiste prijazne domačije in senčnati orehi ob njih, toda nekdanjih prijateljev ni več in pesnika je strah misliti na povratek tja.

Knjige Slovenske Matice

Letošnja redna zbirka knjig Slovenske Matice v Ljubljani ima hote ali slučajno pečat Primorja. Ne samo vsebina, ampak tudi pisatelji so iz slovenskih primorskih dežel.

France Stelč je pripravil bogato ilustrirano knjigo Umetnost v Primorju. Delo obsega 230 strani velike oblike. Stelč podaja značaj in svojstvene črte v razvoju umetnostnega ustvarjanja v pokrajinah ob Soči, Vipavi in morju. V drugem delu so pa podane kratke monografije primorskih umetnikov od Robbe do današnjih.

Ostali dve knjigi sta sad najvidnejših dveh sodobnih pisateljev: Alojza Rebule in Borisa Pahorja. Rebuta je napisal povest Senčni ples. V njem je pisatelj skoraj z bolestim občutjem izpovedal svoje bridke življenjske skušnje. Pred bralcem se razvija življenje tenkočutnega slovenskega izobraženca v zamejstvu od časa zavezniške uprave do novega vzdušja nad Trstom in Krasom.

Bolj na splošnih realnih temeljih je zgrajena zbirka Pahorjevih novel in črtic, čeprav nosi naslov Na sipini. V njih so opisane usode povečini mladih ljudi, ki jim je življenje pod fašizmom, med vojno in v novih hinavskih časih vtisnilo poteze manjvrednosti in jih je vrglo na sipino.

Kot izredna izdaja je izšel četrti del široko zasnovane geografije »Slovenija«. V njem je Melik podal temeljito podobo slovenskega Primorja od Brd do Šavrinov. Starosta slovenskih geografov je uporabljal tudi nove terenske izsledke slušateljev, ki so izšli iz njegove šole. O knjigi bomo še spregovorili.

Mirko Javornik je napisal zanimiv članek o pokojnem tržaškem pesniku in pisatelju Stanku Vuku; članek bo imel nedvomno svoj pomen za bodoče literarne zgodovinarje in vse tiste, ki bodo še pisali o Vuku in njegovem duhovnem ter literarnem razvoju. V članku predvsem ugotavlja, da je Vuk zrasel iz katoliškega okolja, kar knjiga »Zemlja na zahodu« nakazuje le zelo okrnjeno. Javornik ugotavlja, da bi bile morale priti v knjigo zlasti še druga Vukova pisma in ne samo tista, ki jih je pisal ženi, če bi ga hoteli prikazati kot osebnost. V zvezi s tem prispevkom je objavljena Vukova »Višarska legenda«, ki potrjuje Javornikovo sodbo, da bi bil Stanko Vuk »postal... eden najznačilnejših in najzanimivejših ter koristnih pripadnikov tega rodu, ki še danes v glavnem obvladuje slovensko književnost doma in po svetu, da se ni zgodilo z njim, kar se je zgodilo.«

Danilo Lovrečič je objavil »Pismo stricu onstran lužek«, ki je duhovita in hudomušna satira na naše literarne razmere v Trstu.

Tudi pesništvo je v tej številki dobro zastopano. Vojka Strgar je prispevala »Pesmi«, ki izražajo grenka občutja ljubezenskega razočaranja:

Blizu si — tu pri meni,
čeprav si daleč!
Moje roke te iščejo
in v temi otipavajo
stvari brez življenja...
Čeprav si daleč,
čutim Tvoj dih,
glas v zraku
v temi Tvojo podobo.
Čutim te, a te ni...

Že teh nekaj iztrganih verzov dokazuje, kako iskreno in živo čustvo preveva te njene pesmi, ki so po notranji doživetosti že precej daleč od epigonstva in začetništva. Pač pa ji še zelo manjka kultiviranost in izvirnost pesniškega izraza. Skoda bi bilo, če bi se mlada pesnica ne izpopolnila v tem

pogledu s prebiranjem velikih slovenskih in tujih pesnikov. Njene prirčne verzice, iz katerih diha priklupna dekliskost, bi radi srečali še v prihodnjih številkah »Mladike«.

Zanimiv poskus sodobne religiozne pesmi je »Tebi za majske šmarnice«, katero je napisala Sa Ra. Na dnu religioznega doživetja pa drhti ljubezensko hrepenenje k dekletu, ki moli pred Marijino podobo. Aleksij Pregarc je prispeval pesem »Krik noči«, ki vpliva preveč raztrgano, Jože Pirjevec pa ljubezensko »Pojdi« v modernističnem slogu in metaforah, z dokajšnjim okusom za mero. To zadnje bi lahko dejali tudi za štiri pesmi Griše Mikuža, le pesimizem v njih je precej v sorodu z mladostnim svetoboljem. Franc Jeza je avtor krajšega članka o »Pesnikih črne Afrike« in tudi petih prevodov, ki ponazarjajo umetno afriško poezijo današnjih dni.

Poleg tega nenavadno pestrega leposlovnega dela najdemo v majski številki »Mladike« še več člankov o raznih zadevah, kot n. pr. »Beseda o reklami« Egidija Vršaja, »Ponovna sodna pomota« Saše Rudolfa, rubriko »Pomeniki pod domačim krovom« z ženskim in zdravstvenimi nasveti (te zadnje piše dr. Milan Starc), knjižne ocene Martina Jevnikarja in Maksa Saha, gledališke zapiske Jožeta Peterlina, raznovrstne informacije iz tukajšnjega slovenskega kulturnega življenja, mesečni radijski spored in drugo.

Res, številka, s katero smo lahko zadovoljni. Zelimo le, da bi se »Mladika« končno obdržala v tem vzponu in da bi ne padla nazaj na raven, kjer ima vse preveč prostora začetništvo.

m. z.

SLOVENSKO GLEDALIŠCE V TRSTU

Predstavi na dvorišču gostilne št. 76 v Nabrežini
v soboto, 18. junija, ob 20.30
Goodrich-Hackett »Dnevnik Ane Frank«
v nedeljo, 19. junija, ob 20.30
Jurčič-Klemenčič »Deseti brat«

Predstavi na dvorišču stavbe št. 90 v Trebčah
v petek, 24. junija, ob 20.30

Danilo Gorinšek »Silni bič«
v soboto, 25. junija, ob 20.30
Goodrich-Hackett »Dnevnik Ane Frank«
v nedeljo, 26. junija, ob 20.30
Jurčič-Klemenčič »Deseti brat«

Občni zbor Slovenske Matice v Ljubljani

Te dni je imela Slovenska Matica redni letni občni zbor v svojih prostorih na nekdanjem Kongresnem trgu, zdaj Trg Revolucije v Ljubljani. Slovenska Matica je poleg Družbe sv. Mohorja najstarejša obstoječa slovenska založba in prav tako organizirana v knjižno družbo kot Mohorjeva.

Občni zbor je vodil dosedanji predsednik univ. prof. dr. Anton Melik. Na njem so počastili spomin treh zaslužnih odbornikov in sodelavcev Matice, ki so v zadnjem letu umrli. To so bili dr. Izidor Cankar, Pavel Golja in dr. Alojz Kraigher. Predsednik in tajnik sta nato poročala o delovanju družbe v preteklem letu. Iz njunih poročil je bilo razvidno, da je Slovenska Matica od svoje obnove pred nekaj leti zelo aktivna. Ohranila si je stare člane in pridobila še nove.

Leta 1964 bo obhajala Slovenska Matica svojo stoletnico, za katero pripravlja poseben zbornik in svojo celotno bibliografijo ter še nekatere druge jubilejne publikacije. V bodoče namerava še razširiti svojo založniško dejavnost in pridobiti še več stalnih članov.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen dr. Anton Melik, za tajnika pa prof. Franc Dobrovoljc.

Od svoje obnove v letu 1954 je izdala Slovenska Matica poleg drugih naslednje izvirne knjige ali v ponatisu: M. Kos: Zgodovina Slovencev, Rousseau: Izpovedi I., II. in III. del, Zgodovina slovenskega slovsstva I. in II. del, France Bevk: Črna srajca, Vojeslav Mole: Ruska umetnost, Izidor Cankar: Uvod v likovno umetnost, Anatole France: Zločin Sylvestra Bonnarda, Descartes: Razprava o metodi, Lucretius: O naravi sveta, Anton Sovre: Predsokratiki, Shakespeare: Vihar, Koriolan, Kakor vam drago, Rihard III., Henrik IV., Henrik V., Fran Eller: Koroške pesmi, Cvetko Golar: Jasne livade, Heinrich Heine: Pesmi, Anton Vodnik: Zlati krogi, Valentin Vodnik: Izbrane pesmi, Mieczyslaw Jastrun: Mickiewicz, Anton Melik: Stajerska in Prekmurje, Posavska Slovenija, Matija Murko: Spomini in Ivan Prijatelj: Izbrani eseji I. in II. del.

Iz tega seznama je razvidno, kakšno zaslužno delo opravlja Slovenska Matica, ko seznanja Slovence s klasiki svetovne literature in s tistimi izvirnimi domačimi deli, ki so plod globoke kulture in so namenjene zlasti izobraženstvu.

RAZSTAVA V TOKIU

Še ni minil mesec dni, odkar so v Tokiu zapili razstavo jugoslovanske grafike. Organizirala jo je Komisija za kulturne zveze z inozemstvom v Beogradu. Japonski kulturni javnosti se je predstavilo 28 grafikov s 139 grafičnimi listi. Med umetniki so tudi znana slovenska imena: Bernik, Debenjak, Jakac, Maleš, Mihelič in drugi. Japonski umetniški kritik Nobuyee Abe je napisal laskav predgovor v katalog z življenjepisnimi podatki razstavljavcev. Predaval je tudi o umetnosti jugoslovanskega naroda; obenem so še predvajali tri jugoslovanske umetniške filme.

Razstavo je obiskalo 14.000 ljudi. Strokovnjaki so mnenja, da sodi jugoslovanska grafika med najboljše dosežke v Evropi.

Razstavo bodo prenesli še v druga večja japonska mesta.

NAŠA SODOBNOST

Slovstvena in kritična revija Naša sodobnost, ki jo izdaja Državna založba Slovenije, je zaključila s šestim zvezkom I. knjige osmega letnika. V tej knjigi prevladujejo eseji, članki in daljše ocene z vseh polj ustvarjalnega življenja. Prozo zastopajo Kalan, Kolar, Kozak in Rozman; dramatik pa Bor, Křeft in Rožanc. Bogatejši je pesniški del.

Odkar so starejši pisatelji odložili pero, je proza začela zaostajati za poezijo. Saj smo tudi na recitacijskih večerih v Trstu in Gorici občutili svežino in nova stremjenja pesnikov, medtem ko se je z dobro prozo uveljavila bolj stara generacija.

Upajmo, da bo obzornik Naša sodobnost, ki naj bi bil reprezentativen literarno-kulturni vodnik, pokazal ne samo sodobnost, ampak nakazal tudi smer v našo bodočnost.

GOSPODARSTVO

Če listi rumenijo (bledica)

Na mnogih rastlinah opazimo, da listi postanejo prezgodaj rumeni: V vinogradih porumenijo listi samo nekaterih trt ali pa samo v določenem predelu; v sadnih nasadih imajo nekatera drevesa predčasno rumene liste, medtem ko so druga živo zelena; enake pojave opazimo pri vrtnicah in sploh pri lepotičnem grmičevju, posebno pri hortenzijah, in tudi pri cveticah v loncih ter v vrtnih gredah, zlasti pri gorečkah, vodenkah itd.

Za nastanek teh pojavov — bledice — pri različnih vrstah rastlin je več vzrokov, in sicer:

V zemlji morda primanjkuje kakšna snov, ki je za zdrav razvoj rastline nujno potrebna. Največkrat manjkata železo in bor, kar pa moremo ugotoviti samo s poskusom: nekaterim napadenim rastlinam (n. pr. trtam v vinogradu), pognojimo izmenično z železno ali zeleno galico (solfato di ferro), ali kakšnim pripravkom na podlagi bora. Če skušamo rastlini pomagati z železno galico, lahko to sredstvo raztrosimo po nekoliko zrahljani zemlji okoli bolne rastline (približno 1/4 kg okrog

posamezne trte v vinogradu). Železno galico lahko tudi raztopimo v vodi in z raztopino nato zalijemo, a nikdar tik stebela, marveč tam, kjer so najtanjša korenine; v 100 litrih vode lahko raztopimo poljubno količino železne galice — od 1 do 15 kg —, toda vsako rastlino bomo zalili s tem večjo količino raztopine, čim bolj smo jo razredčili.

Rastlina morda tudi zato blede, ker je v zemlji kakšne snovi preveč: hortenzije n. pr. bledijo, če je v zemlji preveč apnenca ali če je premalo vlage; hortenzije najbolje uspevajo v ilovnati zemlji, ki je vedno nekoliko vlažna in zato kislja, kar je prvi pogoj, da se rožnata barva hortenzij spremeni v plavo, bela in rdeča pa postane bolj živi.

Listi začno nadalje prezgodaj rumeneti, če so korenine rastlin kot zadušene bodisi zaradi vlage ali težke zemlje: v tem primeru koristi dodatek apna.

Večkrat bledijo trte in tudi sadno drevje, ker se ne ujemata divja podlaga in zgornji žlahtni del. To pa se ne zgodi pri rastlinah, katerih sadike dobimo iz velikih drevesnic, kjer na to skrbno pazijo.

Listi končno bledijo zaradi različnih glističnih bolezni. Danes že lahko trdimo, da se ne razvija zdravo skoraj nobena rastlina in da moramo že vse rastline škropiti, in sicer zaradi različnih vzrokov in z različnimi škropili.

Če hočemo odpraviti bledico pri rastlinah, moramo predvsem ugotoviti njene vzroke. Navadno poteče precej časa, preden ugotovimo pravi vzrok; potrebno je opazovati obolele rastline in skušati odkriti vzroke bolezni tudi s poskusi.

Prazna vinska posoda

Zelo nemarni so tisti vinogradniki, ki v spraznjenih sodih prevečkrat pustijo drožje tudi po 14 dni. To drožje se skisa in sod se pokvari.

Kakor hitro smo sod izpraznili, ga moramo še isti dan dobro oprati. Navadne — neparafinirane — sode najbolje operemo z verigo ali s kamenjem in z mlačno vodo ter jih nato izplaknemo z mrzlo. Parafinirane sode operemo tudi z mlačno vodo, a ta ne sme imeti več kot 35° C; sode nato izplaknemo še z mrzlo vodo in jih posušimo. Zato jih spravimo v kakšen zavaran in suh prostor, kjer jih poveznemo na vehe in odstranimo tudi čep, tako da nastane v sodu prepah in se sod hitreje suši. Brž ko je sod suh, kar se v suhem vremenu zgodi v par dneh, ga moramo zažveplati. V ta namen smemo rabiti samo tanke azbestne žveplene trakce. Na vsak hl sodove prostornine zažgemo poldrugi trak. Nato sod zamašimo. Po 2 mesecih moramo prazne sode ponovno zažveplati.

Za sod je zelo nevarno, če uporabljamo debele žveplene trakce, iz katerih kaplja žveplo: žveplene kaplje ostanejo v sodu in ko pridejo v dotiko z vlago (tudi z moštom ali vinom), se razvije vodikov žveplec, ki daje vinu duh in okus po gnilih jajcih.

Cognac - grappa

Pred nekaj tedni so se v Benetkah sestali italijanski in francoski zastopniki proizvajalcev in trgovcev žganih pijač in likerjev. Razpravljali so o medsebojnih odnosih in o proizvodnji ter trgovini žganih pijač, predvsem v zvezi s Skupnim evropskim tržiščem. Med drugim so sklenili, da se sme uporabljati ime »grappa« samo za italijanski proizvod, kot se sme imenovati konjak le francoski proizvod.

EST, EFTA in Jugoslavija

Države zahodne Evrope snujejo dve gospodarski skupnosti: Italija, Francija, Zahodna Nemčija in države Beneluksa (Belgija, Nizozemska in Luksemburg) tvorijo EST ali Evropsko skupno tržišče, ostale zahodne evropske države (Finska, Švedska, Norveška, Danska, Anglija, Islandija in Portugalska) pa so združene v Zvezi držav za svobodno izmenjavo (EFTA). Še pred nekaj meseci se je zdelo, da bo nastal med obema skupinama gospodarski boj in med njima je bilo že precej sporenja. Zdaj pa vse kaže, da bo med obema skupinama prišlo do sodelovanja. Povod tej spremembi je dal neuspeh vrhunškega sestanka v Parizu, kar je tudi drugače zblizalo zapadne evropske države.

Jugoslavija ni vključena v nobeni omenjenih skupin, toda njen zunanji minister Popović je izjavil, da je Jugoslavija bližja Zvezi držav za svobodno izmenjavo, ker ima EST tudi določen politični pomen. (Grčija in Turčija pa se bosta pridružili Evropskemu skupnemu tržišču).

Dež in sneg gnojita

Dušik je za rastlinstvo najvažnejša gnojilna snov. Nahaja pa se v zraku v prosti obliki in vsaka deževna kapljica ali snežinka ga nekoliko vlovi in potegne s seboj na zemljo. Tako dobi pri nas vsak hektar zemljišča letno okoli 15 do 25 kg čistega dušika, kar je enakovredno 100 kg dušičnatega umetnega gnojila.

Italijanska zemljiška površina

se nahaja največ v brdovitih legah, in sicer kar 79%. V Franciji je brdovitih leg okoli 50%, v Zap. Nemčiji 40%, v Beneluksu pa 10%. Zemljišča v brdovitih legah so bolj podvržena suši, ni jih mogoče tako obdelovati s stroji kot v ravninskih legah in je sploh vsa kmetijska tehnika slabša.

ŽENA IN DOM

Dovolite, ljubeznive bralke, da danes nekoliko spregovorimo o — očetu, in sicer

O krizi očetovstva

Brez dvoma je med mnogimi krizami, ki glodajo temelje današnje družbe, ena najbolj usodnih propadanje očetovega ugleda v družini. Bistveni vzroki so duhovne in socialne narave. Pojav, da stopa vpliv očeta v ozadje, izvira iz prevelikega podarjanja individualizma ali osebnosti že v napol mladostniku. Ze štirinajstletni fant ali deklica se upirata očetovim ukazom in navodilom, sklicujoč se na pravico do svobode in prostega razuma. Primerov za te trditve najdete dovolj že v lastnih družinah. Avtoriteto pojmuje današnja družba le kot ukaz kake upravne oblasti, ne pa kot človečansko pravico v redu naravnih vrednot. Zato otroci le neradi ali uporno prenašajo očetovo avtoriteto; saj on je že »stari«, ki ne ve, kaj je moderni svet, tako se opravičuje mladina.

Na drugi strani je pa treba priznati, da so vzroki za pojanje očetovske oblasti tudi pri starših samih. V prvi vrsti spada sem pomanjkanje zaupanja v bodočnost. Kdor živi le za sedanjost in brez vere v prihodnost, je slab oče. Smisel pravega očetovstva tiči v pripravljenosti na žrtve. V sedanjih družbi je dosti očetovskih dolžnosti prešlo na ramena raznih ustanov. Prav zato se očetje in starši čutijo oproščene bistvenih dolžnosti do otrok, to je žrtev in volje do vzgoje. Zavodi, šola, društva — ta naj skrbe za vzgojo, tako je splošno razširjeno

mnenje. Premalo se v industrializirani in demokratizirani družbi zavedamo, da prava srčna vzgoja, navezanost na dom, rod in grudo izhaja le iz družine. Nobena ustanova ne more tega dati otrokom!

Poleg teh psiholoških vzrokov za propadanje očetovega ugleda, si oglejmo še nekatere sociološke.

Večina očetov je danes po ves dan odsotna od družine. Ražen v kmečkih družinah je oče po osem do deset ur (v prejšnjem stoletju celo do 14 ur) zaposlen izven družine. Kje se torej še lahko pozna trdna očetova roka pri vzgoji otrok? Sinovi zrastejo pod mehkim vplivom mater in izvendružinskih ustanov — ali pa še teh ne.

Obstaja pa še en socialen vzrok, da se zgublja očetov ugled. Oče ni več edini prehranjevalec družine. K skupnemu gospodarstvu družine prispeva tudi uslužbena mati. Pravtako tudi hčere in sinovi, ki si poiščejo zaslužek že v mladih letih. V družino oddajo toliko na mesec. Posledica je, da se družinska skupnost žmalči v »pension«, kjer se družinski člani srečajo le pri kosilu, nato se pa razkrope vsak svojo pot.

Oče, ki je veljal za rednika in vzgojitelja družine, je potisnjen v kot. Postal je eden izmed družinskih članov, ki mu gre najmanjša beseda. Odsev te miselnosti se kaže v različnih karikaturah očeta kot smešnega nebodigatreba. K sreči se prav zadnji dve leti opaža zlasti pri severnih narodih nagnjenje, zopet vzpostaviti ugled očeta na pravo mesto. V Nemčiji so poleg »dneva mater« vpeljali tudi »dan očeta«.

Delo za mir - prazni napor

Latinski izrek »Si vis pacem, para bellum« (Če hočeš mir, pripravljaj se na vojno) je ustvaril pravo kvadraturu kroga. Če hoče država mirno živeti, se mora, po rimski pameti, vedno bolj oboroževati. Zgodovinska izkušnja pa uči, da so močno oborožene države vedno prve sprožile vojno. Pristaši latinske in današnje lažimodrosti pa ugovarjajo, da gornji pregovor drži, kajti če se sosed oboroži, se moraš tudi ti, da te on kot šibkejšega ne napade.

Ne pomislijo pa ti računarji, da se iz take »mirovne modrosti« izcimi nenehna tekma v oboroževanju, ki nujno privede do spopada. Zato je brez dvoma mnogo pametneje, če so vse države **enako razorožene** in ne **enako oborožene**. Ta težnja, porojena iz želje po miru, je zbudila prav živahno politično dejavnost proti koncu 19. stoletja.

Na pobudo ruskega carja Nikolaja II. se je zbralo 26 držav na prvo razorožitveno konferenco v Haagu. Vojna na Krimu, mersarsko klanje pri Magenti in Solferinu, brutalno pobijanje v ameriški secesijski vojni, tisoči in tisoči padlih v nemško-francoski vojni 1870-71, vsa ta krvoprelitja so pretresla kulturni svet.

Umiranje ranjencev brez zdravniške pomoči je nagnilo Angležinjo Nightingale, da je ustanovila združenje civilnih usmiljenih sester.

Svicarski zdravnik Henri Dunant pa je z mednarodnim Rdečim križem, ustanovljenim leta 1864, dosegel, da so vojne zgubile del grozot.

-Vse to so pa bili le majhni pripomočki proti zlu, ki si ga je človeštvo samo splevalo. Treba je bilo odpraviti vojno kot sredstvo za uveljavljanje političnih teženj.

Samo načrti

Omenjen je že prvi načrt za splošno razorožitev leta 1898. Državni zastopniki so sumili, da bi sklicatelj Nikolaj II. samo zato rad dosegel razorožitev, ker Rusija ni bila še dovolj pripravljena.

Zato so le na splošno izrazili toplo željo, naj države nikar ne trošijo več milijard za puške in topove. Ustanovili so tudi haaško mednarodno razsodišče. Nemčija mu je že ob rojstvu vzela sapo, ker je izjavila, da se bo razsodišču podvrgla samo, če ne bodo razsodbe žalile »njene časti in škodovale njenim življenjskim koristim«.

Drugi poskus razorožitve je pomenila druga konferenca v Haagu leta 1907. Ostalo je tudi tedaj samo pri meglenih nasvetih, ker se je Nemčija uprla, da bi se sploh omenjala okrnitev vojnih mornaric. Slo je namreč za tekmovalje, kdo bo obvladoval morje: Velika Britanija ali Nemčija.

Po prvi svetovni vojni 1914-1918 je spet odmeval po vsem svetu klic: Nikoli več vojne. Totalna vojna je celo državnike preplašila, da so sprejeli Wilsonov predlog za ustanovitev Zveze narodov. V členu 8 zvezinih pravil se je bralo, da se mora oborožitev znižati na najnižjo stopnjo. Posebna komisija je dobila nalogo, da sklep izvede. To je zadevalo zlasti Nemčijo, ker so ji bili dovolili vojsko, močno le 100.000 mož. Francija se je pa odločno uprla, da bi zmanjšala moč svoje armade. Tako je tudi tretji ženevski načrt splaval po vodi.

Leta 1928 sta angleški minister Kelloy in njegov francoski tovariš Briand podpisala posebno pogodbo, da se države »ne bodo posluževale vojne kot sredstva v državni politiki«. Do leta 1939 je k Briand — Kelloyovemu sporazumu pristopilo 50 držav. In posledica tega četrtega poskusa za splošni mir? Nič! Države so začenjale vojne —

brez vojne napovedi. Tako se je zgodilo pri japonsko - kitajski vojni 1931; v italijansko - abesinski 1935 in končno pri drugi svetovni vojni 1939-1945.

Po zadnji svetovni vojni so si spet začeli državniki metati pesek v oči. Namesto Zveze so ustanovili Organizacijo združenih narodov; namesto palače ob ženevskem jezeru, imajo modernejšo v New Yorku. Varnostni svet ima po členu 26 nalogo, da poravnava spore z mirnimi sredstvi. Toda kaj je dosegel ta peti poskus? Ni mogel preprečiti vojne ne v Koreji, ne v Indokini ne v Tibetu in ne drugod, kjer je sila močnejša od želje po miru.

Danes smo priče že šestega poskusa, da se države razorožijo. V Ženevi se razgovarja deset odposlancev, kako bi omejili nevarnost atomske vojne. Dne 29. aprila so pogajanja prekinili. Pred enim tednom so se spet zbrali. V načelu so vsi za to, naj se uničijo izstrelki z atomskimi konicami in da naj se poveča medsebojno nadzorstvo.

Točno 62 let trošijo države milijone za razorožitvene konference, a niso dosegle, da bi se vojni stroški doslej niti za milijon znižali.

SLIKAR CHURCHILL

Veliki angleški državnik je, kot znano, tudi prvovrsten pisatelj. S svojimi zgodovinskimi knjigami in spomini, prevedenimi v najrazličnejše jezike, je zaslužil velikansko premoženje. Samo za prevode v italijanščino je dobil približno eno milijardo lir.

Churchill se pa posveča tudi slikarstvu in v tej stroki ni posebno močan. Njegova dela niso nobene umetnine. Ker pa je slikar slavni Churchill, jih ljudje vendar kupujejo. Pred kratkim so na priliko v Londonu prodali eno njegovih slik za — tri najst milijonov lir!

Ker ni bil nihče dovolj močan, da bi ju nesel po poledeneli cesti navzgor, saj smo vsi komaj hodili, so SS-ovci izmed zadnjih v koloni izbrali štiri ljudi, ki so morali mrtveca za noge vleči v taborišče. Ne vem, če nas je videl kak civilist, ker so bile ulice še zapuščene. Toda SS-ovcem je bilo najbrž malo mar, kaj bi si pri tem mislili. Nas pa je vseeno pretreslo, kakor le malokaj, kar se je dogajalo v taborišču in v rovih.

Proti božiču se je zdravstveno stanje v taborišču zelo poslabšalo. »Revier« je lahko sprejel le kakšnih deset ali v sili morda dvajset ljudi, zato so drugi ležali kar v eni izmed barak, ki so jo določili za nekak zasilni bolniški revir. Velika večina bolnikov je bila samo popolnoma izčrpana in do kosti sestradana. Bili so podobni okostnjakom. Pot na stranišča ali do vodne pipe pred vhodom je predstavljala zanje velikanski napor. Pozneje, ko sem sam ležal v tisti baraki, sem bil nekajkrat priča, kako se je kak bolnik zaman trudil, da bi zlezal nazaj na svoj pograd v »drugem« ali »tretjem« nadstropju. Ni imel toliko moči v rokah, da bi se potegnil kvišku. Stokajoč je čakal, da so ga spravili kvišku. Videl sem enega, ki se je pri takem naporu sesedel mrtev ob vznožju postelje.

Čeprav smo vedeli, da je konec vojne blizu in smo včasih ob ugodnem vetru že lahko slišali topovsko grmenje iz Francije, se nam je vseeno zdel neskončno daleč, medtem ko je lahko prišel naš konec vsak dan. Res smo imeli vsak dan kakšnega mrliča. Eden je bil redkost, če pa ni bilo nobenega, je obhajal naš mizar iz Prlekije kar praznik, kot da je on zmagal v tekmi s smrtjo.

Božičnih praznikov smo se zelo veselili, ker smo zvedeli, da nam dva dni ne bo treba na delo. Vsakdo je upal, da si bo tista dva dni nekoliko odpočil. Tako smo si želeli, da bi vsaj dan ali dva preživeli v miru, brez priganjanja in brez apelov.

Tekma s smrtjo 16.

E. Z.

Božiča so se še posebno veselili nemški kapoti. Že kak teden prej se je šušljalo, da si bodo priredili za božični dan imenitno kosilo. Zmenili so se s kuharji, da jim bodo posebej pripravili neke priboljške, za katere bodo »material« sami preskrbeli. Upravnik kuhinje je bil neki Ljubljčan, menda se je pisal Hartman, ki je to zaupal svojim prijateljem in kmalu je bila to javna tajnost. Vsi smo bili radovedni, kakšno bo tisto božično kosilo in vsi smo se ga nekako veselili, čeprav smo vedeli, da ne bo na nas nič odpadlo. Bilo nam je optimistični znak, da si je vendarle še mogoče preskrbeti kakšno dodatno hrano; nismo pa vedeli, kako bodo to storili. Sestradana domišljija nam je slikala tisto božično kosilo razkošno bogato. Razkošno bi bilo tudi, če bi obstajalo iz samega kruha.

Na sveto noč je imela delo druga izmena. Naša se je vrnila z dela, ko je bila že tema. Ko smo korakali mimo vil v mestu, smo lahko videli tu pa tam božična drevesca v blesku pisanih lučk in nakita. Gotovo so tudi tisti ljudje zadnje leto vojne že čutili vsakovrstno pomanjkanje, a bili so vendar bajno bogati v primeri z nami, ki smo se razcapani, zamazani, lačni in ušivi vlekli v koloni po cesti in se z željnimi očmi kot tatovi ozirali v razsvetljena okna. Ko smo korakali navkreber proti taborišču, sem se oziral v nebo in iskal zvezde, kot da bi hotel najti med njimi tudi tisto, ki je trem modrim pokazala pot v Betlehem.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Dirka po Franciji brez Gaula in Anquetila

Dirka po Italiji se je zaključila s pričakovano zmago Francoza Anquetila, ki je v predzadnji etapi Trento - Bormio obdržal rožnato majico, čeprav je proga šla čez 2621 m visok prelaz Gavia in zato ni bila prav nič primerna ravninskemu kolesarju, kot je Anquetil. Ta je obdržal le 28 sekund prednosti pred Italijanom Nencinijem, kar pa je zadostovalo, da je došel v Milan, kjer se je dirka zaključila, kot zmagovalec.

Izid letošnje najpomembnejše italijanske kolesarske dirke se je torej dejansko odločil v etapi na kronometer Sirmione - Como, kjer je Anquetil odločno porazil vse nasprotnike in si nabral dragocene minute prednosti, ki so mu zelo koristile zlasti v edini zares naporni gorski etapi Trento - Bormio. Vedel je namreč, da bodo nasprotniki prešli v odločen napad prav v tej etapi in da lahko ta dan tudi zgubi prvo mesto na lestvici.

Anquetil se je v gorah presenetljivo dobro branil, toda za uspeh se mora predvsem zahvaliti odlični organizaciji in pomoči, ki so mu jo nudili kolesarji njegove skupine.

Lanskoletni zmagovalec dirke po Italiji Luksemburčan Gaul se je uvrstil na tretje mesto lestvice. Letos tudi v gorskih etapah ni bil tako uspešen kot lani, kar je posledica njegovega slabega zdravstvenega stanja. To je tudi vzrok, da se ne bo udeležil letošnje dirke po Franciji, ki se začne 26. junija in se zaključi 17. julija.

Italijan Gastone Nencini je osvojil 2. mesto na lestvici in je le 28 sekund za Anquetilom. Strokovnjaki sodijo, da si je Nencini pripravil zmago v etapi Treviso - Trst, ker ni znal dovolj izkoristiti Anquetilov padec na mostu čez Sočo pri Pierisu. Nencini je sicer tedaj svignil iz glavnine ter pustil za seboj glavnega nasprotnika, toda nekaj km pred Trstom je tako nevarno opešal, da bi ga bil Francoz kmalu dohitel. V gorski etapi Trento - Bormio se je odlično izkazal 24-letni Italijan Imerio Massignan, ki je po izredno strmi cesti proti prelazu Gavia vozil celo pred Gaulom in ni došel prvi na cilj v Bormiu le zaradi zelo pomanjkljive orga-

nizacije. Massignan je danes vsekakor eden najboljših italijanskih kolesarjev.

Precej začudenja je v športnih krogih vzbudila vest, da se letošnje dirke po Franciji ne bo udeležil Anquetil. »Tour« bo torej brez Gaula in Anquetila zgubil mnogo na privlačnosti.

JUGOSLAVIJA SE BO SREČALA S FRANCIJO

Zreb je odločil, da se bo jugoslovanska državna nogometna enajstovica srečala v polfinalni tekmi za pokal evropskih narodov s Francijo. Tekma bo 6. junija v Marsellu. Jugoslavija bo nastopila z isto postavo, ki je igrala proti Portugalski. Vanjo bi radi vključili še Zebeca, ki je trenutno bolan, a upajo, da bo kmalu ozdravel. Precej skrbi povzroča tudi srednji krilec Zanetić, ki se je hudo sprl z voditelji svojega kluba in je zatem »izginil«.

JUGOSLOVANSKI VZPON

V pogorju Himalaja je še vedno nekaj gorskih vrhuncev na katere še ni stopila človeška noga. Med temi sta bili tudi grebena Trisul II, ki sega 6690 metrov visoko, in Trisul III, ki meri 6170 metrov. Premagala ju je 5. in 7. junija jugoslovanska planinska odprava. Člani odprave so sami slovenski fantje, izvežbani v najstrmejših bokih evropskih Alp. Ta planinski vzpon je lep useph slovenskih planincev.

BOKSARSKI DVOBOJ ORTIZ — LOI

V San Franciscu (ZDA) sta se srečala dosedanjí svetovni prvak welter junior kategorije Američan Ortiz in njegov izzivalec Tržačan Duilio Loi. Pred srečanjem je Ortiz samozavestno izjavil, da bo Tržačana knock-outiral, vendar se njegova napoved ni uresničila. Američan je zmagal samo z razliko dveh točk (145:143). Od treh sodnikov pa je eden celo prisodil zmago Duiliju Loi.

BOR — IZOLA

Na stadionu Prvi maj bo v nedeljo tekmovanje v odbojki med ekipami tržaškega Bora in Partizana iz Izole. Tekme se prično ob 10. uri.

Iz Gorške

SOVODNJE

V sredo so nas naše učiteljice in naši malčki prijetno iznenadili z vabilom, da si ogledamo razstavo ročnih del v šolskih prostorih. Ugotoviti moramo, da si naša osnovna šola pod vodstvom gospodične Tatjane Bednarik zelo prizadeva za našo mladež.

Po zaključni šolski maši smo si ogledali razstavo. Obiskali so jo tudi vidnejši predstavniki občine in oblasti. Starši si želijo, da bi tudi v prihodnjem letu naša šola tako napredovala in da bi imeli še take vzgojitelje, ki se potrudijo za naše otroke.

Zdaj se nahajamo sredi polnega poljskega dela. Zetev se je tu in tam že pričela. Kaže pa slabše kot lani. Enako je s krompirjem. Toliko beremo o dežju in poplavih po raznih krajih, toda nas se pa deževje precej izogiba. Kmalu bomo začeli tarnati o suši.

IZ STEVERJANA

V ponedeljek prejšnjega tedna je nenadoma postalo slabo 78-letnemu Jožefu Vogriču iz Bukovja, ki je tedaj pobiral češnjice. Padel je s češnje in obležal v nezavestnosti.

Domačini so mu sicer takoj priskočili na pomoč ter po telefonu poklicali rešilni avto Zelenega križa iz Gorice. Ta je tudi res prišel, a medtem je občinski zdravnik dr. Rutar že ugotovil smrt zaradi srčne kapi.

Pokojnika smo drugi dan pokopali na domačem pokopališču ob veliki udeležbi vaščanov, saj je nenadna smrt spoštovanega moža pretresla vso vas.

Naj pokojniku sveti večna luč, njegovim sorodnikom pa naj gre naše iskreno sožalje.

Ob koncu je zaprosil v imenu Italijanske narodne zveze v Trstu, naj mesto zasede Italija, »da bomo kočno vsi združeni.«

Callini je tudi živo orisal potrebo hitre pomoči in je zaprosil za intervencijo zavezniškega brodogradnje in, če to ni mogoče, za intervencijo Italije v sporazumu z antanto.

Dr. Ferfolja je potrdil izvajanja tovarišev, kolikor so se tikala oskrbe in varnosti mesta, toda na podlagi pismenega mandata prosi za poseg antante in ne Italije same, razen če ta prejme pooblastilo od zavezniškega vrhovnega poveljstva.

Med razgovori je kapitan Vučetić narisal admiralnemu pomočniku Dentice di Frasso na morskno karto prosto pot od Tilmenta do Trsta. Med Parizom in Benetkami so se izmenjavala obvestila, ki so odločala usodo Trsta. Odposlancem niso še nič odgovorili. Zvečer so se vrnili na torpedovko. Šele naslednji dan proti poldnevju je priplul pribočnik s pismenim odgovorom vrhovnega poveljnika generala Armanda Diaza. Odgovor je bil kratek: Pošljem hitro pomoč v Trst.

Torpedovka št. 3 je smela dvigniti sidro šele naslednji dan, t. j. 3. novembra zjutraj. Med plovbo so odposlanci sestavili na krovu poročilo o razgovorih in končnem uspehu ter ga podpisali.

Trst zaseden

Torpedovka je srečno pristala v tržaškem pristanišču ob dveh popoldne. Vse je pričakovalo v nestrpni napetosti, kaj se bo zgo-

135

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

RADO BEDNARIK

dilo. S fronte so se še vedno valile čete v ozadje. Premirje še ni bilo objavljeno. Neki pilot, ki je priletel v Trst, je javil, da je iz Benetk že na poti italijansko brodogradnje. Narodni svet je na posebni seji sklenil, da bo zaveznike pozdravil dr. Rybař.

Na pomolu Sv. Karla se je trla pisana množica italijanskih vojnih ujetnikov, sedaj že prostih, jugoslovanskih vojakov in mornarjev s trobojnico, mestna straža z italijansko zastavo, meščani in ženski svet s šopki. Ob štirih popoldne je pri pomolu pristala torpedovka Audace. Vsi so viharno pozdravljali osvoboditelje in jim metali cvetje. V namestništveni palači je generala Pettiti di Roreto nagovoril župan dr. Valerio. Dr. Rybař se mu je pa zahvalil v imenu slovenskega Narodnega sveta za hitro pomoč in vzpostavitev reda in mira.

Zvečer so se iz vojnih ladij izkricali karabinjerji, ki so zasedli vsa javna poslopja.

Odbor za javno blaginjo se je sestel k zadnji seji, kjer je predsednik Valerio prebral poročilo odposlancev in naznanil, da je odbor na generalov ukaz razpuščen. On, Valerio, pa da prevzame zopet županske posle.

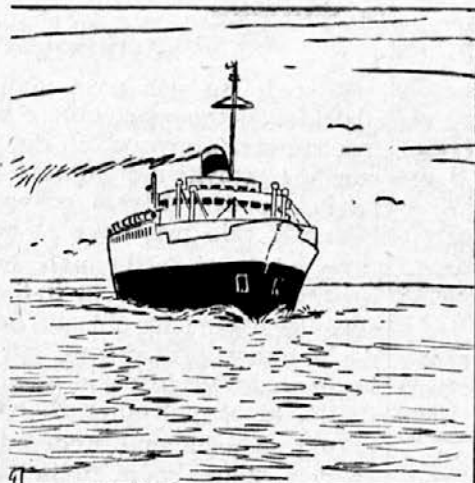
Krajevni Narodni svet je 4. novembra izdal proglas, v katerem zahteva od zavezniškov pojasnila glede zasedbe in juridičnega položaja Trsta. Odgovor je dal novi guverner Pettiti di Roreto v nagovoru pri Sv. Justu. Poudaril je, da je Trst italijanska posest. Obenem je ukazal nalepiti proglas, da prevzame v imenu Italije vso politično in upravno oblast nad vso Julijsko Benečijo. Tako je strmoglavil avstrijski dvoglavi orel, ki je krožil nad Trstom od leta 1382 dalje. Mesto ob zalivu je šlo novi usodi naproti. (Dalje)

KULTURNE VESTI

Prav v dneh Sartrovega obiska v Jugoslaviji je izdala Državna založba Slovenije v prevodu pet njegovih dramskih del, pod skupnim naslovom »Nepokopani mrtveci«. Knjiga vsebuje drame »Muhe«, »Zaprta vrata«, »Spoštovano, vlačugo«, »Nepokopane mrtvece« in »Umazane roke«. Prevedli so jih Draga Ahačič, Jože Javoršek, Mira Mihelič in Vida Sturman.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

5

Za
našen
a
l
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

34. Čez teden dni se je profesor Andreas Grey s svojimi sanpaulskimi prijatelji že vozil na velikem južnoameriškem parniku v pristanišče Pará. Vožnja je potekala mirno in potniki so si jo krajšali s kovanjem načrtov za odpravo. Se rajši pa so poslušali profesorjevo pripovedovanje o neznanih krajih, v katere so bili namenjeni, in o njihovi preteklosti.

35. Popoldneve so preležali udobno zleknjeni v ležalnih stolihi na palubi. Stric Tom, ki je imel mehko srce, se je velikokrat spominjal uboge Peggy, ki je morala ostati doma. »Revisa, tako žalostna je bila, da se ni prišla niti posloviti,« je zmajeval z glavo. Profesor je ob takih prilikah pomigal s svojim velikim nosom, kot da se skoraj kesa svoje trdote.

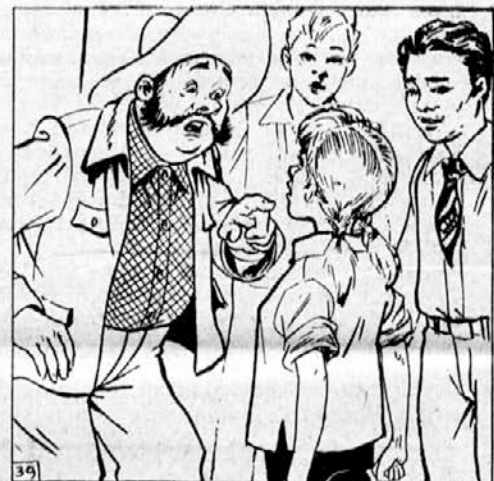
36. In ker so se ob spominu na Peggy tudi Jimu in Petru stemnile oči, je hitro zaobrnil pogovor na zanimiva doživetja, ki so jih čakala na poti. Tako vneto je razlagal, da je pritegnil k poslušanju še drobnega mornarskega vajenčka, ki je čistil pod v bližini. Zadnji dan potovanja na parniku pa je njegove besede zmotil nepričakovan dogodek.

37. Popotna družba se je spet pomenkovala o svojih načrtih in spet je vajenček drgnil ladijski pod za njihovimi hrbti. Roke so mu med delom zastale in vlekel je na ušesa vsako profesorjevo besedo. Tedaj je prikoral mimo mornar in prisluškujočemu vajenčku prisolil neusmiljeno zausnico: »Delaj, poba, svoje delo, in ne vleci na ušesa tujih pogovorov!«

38. Dobrosrčnemu stricu Tomu se je mornarček zasmilil, pa tudi Petru in Jimu je ob tem surovem ravnanju skoraj zavrela kri. Obrnili so se, da bi se zavzeli za drobnega vajenčka, in obstali z odprtimi usti. Mornarjeva zausnica je vajenčku posnela kapo z glave. Po ramah sta mu padli dve kiti in na sajasti nosek so se vsuli prameni svetlih las.

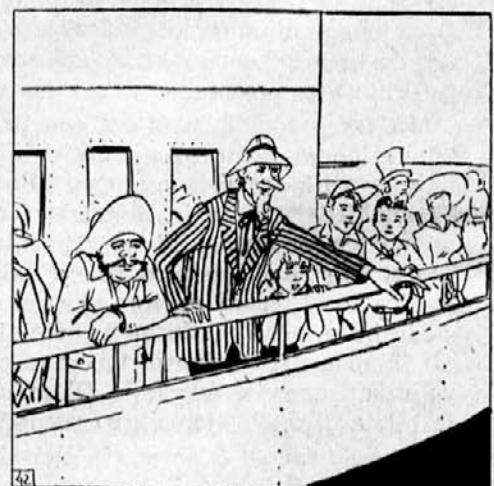
39. »Presneti deklič!« je prvi prišel do sape stric Tom. »Kaj pa delaš na ladji?« — »Z vami hočem, pa konec!« je odločno pribil »vajenček« in si iz oči, ki so se že hudomušno in odločno svetile, z rokavom obrisal dve solzi. »Peggy, pa vendar nisi ušla od doma?« sta se zavzela Peter in Jim. »O, ne, saj sem pustila pismo pod blazino!« je Peggy pojasnila.

40. Vsi so se vprašujoče ozrli v profesorja Greya. On je vodil odpravo, on je moral odločiti. Profesor Grey je spet pomigal z nosom in se zaman trudil, da bi obraz jezno nagubal. »Do pristanišča pojdeš z nami!« je odločil. »Pa če si še tako trmasta, odločna in iznajdljiva, tam se te bomo poskušali iznebiti, škrat mali. Kaj bi s teboj med krokodili in kačami?«

41. Preostale ure vožnje s parnikom je Peggy, ki se je umila, preoblekla in s posredovanjem profesorja dobila od kapitana vozni listek, dobro izrabila. Kot klop se je tiščala profesorja in kmalu izvohala, da so plazilci njegova posebna ljubezen. Takoj se je navdušila za kače in moledovala profesorja, naj ji še in še pripoveduje o njih.

42. Ladja, ki je že ves dan plula po reki proti staremu pristanišču Pará, je dosegla svoj cilj še pred sončnim zahodom. Popotniki so stali ob ograji in zavzeti opazovali vrvež v pristanišču. Profesor Grey pa je pomahal z roko proti gruči ljudi, ki se je zbrala na pomolu, in dejal: »Predstavil vam bom še enega člana naše odprave!«